

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Estland 2007

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Respekten för de mänskliga rättigheterna i Estland är överlag god. Övergången till en demokratisk rättsstat har genomförts mycket målmedvetet. Anslutningsprocessen till EU var pådrivande i framväxten av hållbara rättsliga, sociala och materiella förutsättningar och har skapat gemensam lagstiftning på området för mänskliga rättigheter. EU:s regelverk för fri rörlighet inom unionen ställer krav på ett utökat samarbete på internationell nivå med frågor såsom människohandel och prostitution. På området för mänskliga rättigheter kan Estland väl mäta sig med övriga EU-länder och prognosen för framtiden är fortsatt positiv.

- Integrationsarbetet fortskrider, en ny strategi med vidare fokus än språkinlärning har arbetats fram.
- Debatten om integrering av den rysktalande befolkningen har tagit ny fart efter bronsstatykrisen i april 2007.
- Situationen i de estniska fängelserna förbättras kontinuerligt och platsbristen är inte lika akut som tidigare.
- Vikten av en effektiv alkoholpolitik uppmärksammas allt mer.
- Kvinnans och barnets rättigheter uppmärksammas allt mer.
- Fortsatta insatser för att förebygga spridning av hiv/aids samt behandling av smittade.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Estland har ratificerat följande grundläggande FN-konventioner för mänskliga rättigheter:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), samt de fakultativa protokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR).
- Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD).
- Konventionen om avskaffande av alla former av diskriminering mot kvinnor, Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (CEDAW) men ej dess fakultativa protokoll om enskild klagorätt som inte heller har undertecknats.
- Konventionen mot tortyr, Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT), samt dess fakultativa protokoll om förebyggande av tortyr Konventionen om barnets rättigheter, Convention on the Rights of the Child (CRC), samt dess fakultativa protokoll om handel med barn, men enbart undertecknat dess fakultativa protokoll om barn i väpnade konflikter.
- Flyktingkonventionen, Convention related to the Status of Refugees, samt det tillhörande protokollet från 1967.
- Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, International Criminal Court (ICC).
- Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Följande av de grundläggande FN-konventionerna för mänskliga rättigheter har ännu inte registrerats som undertecknade:

- Konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder, Convention on the Rights of Persons with Disabilities, (öppnades för undertecknande 2007) undertecknades den 25 september 2007, vilket dock ännu inte har registrerats på Högkommissariens för mänskliga rättigheter hemsida.
- Konventionen mot påtvingade försvinnanden, Convention for the Protection of all Persons from Enforced Disappearances, (öppnades

för undertecknande 2007) har ännu inte undertecknats men finns med på Justitieministeriets agenda inför 2008.

Inrapportering sker till samtliga av FN:s konventionskommittéer. De inledande problemen med mycket långa förseningar av rapportering till FN:s konventionskommittéer har förbättrats. Estland är dock tre år försenad med en rapport till CEDAW-kommittén.

I augusti 2007 besökte Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter, Thomas Hammarberg, Estland i syfte att följa upp rådets tidigare rekommendationer till Estland. Bland annat upprepade Hammarberg rådets kritik mot det faktum att barn till statslösa inte automatiskt får estniskt medborgarskap vid födseln, utan föräldrarna måste ansöka om ett sådant. Hammarberg uppmärksammade även att språktest krävs för äldre personer vid medborgarskapsansökan.

Även FN:s rapportör för frågor som rör rasism och diskriminering, Doudou Diène, besökte Estland under 2007. Under besöket gjorde Diène ett kontroversiellt uttalande om att ryska borde ha status som ett officiellt språk i Estland.

I oktober 2005 besökte Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, representat av högkommissarien för nationella minoriteter, Rolf Ekéus, Estland. Ekéus noterade inga missförhållanden ur mänskliga rättigheter-synpunkt och berömde Estland för dess flexibla och pragmatiska inställning till integrationsprocessen och för den nya skollagen (som trädde i kraft i september 2007).

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Inga fall av politiska mord, avrättningar, försvinnanden eller tortyr sanktionerade av statsmakten har rapporterats. Estnisk lag förbjuder tortyr och andra inhumana och nedvärderande behandlingar och bestraffningar.

Estland är ett av de länder i Europa som har flest interner per capita. Under 2007 har antalet brott minskat betydligt, vilket, tillsammans med ett ökat utnyttjande av elektronisk fotboja och något lägre straffsatser, har minskat antalet interner med närmare 20 procent, jämfört med 2006. Sammantaget har detta lett till minskande problem med platsbrist på landets fängelser och för närvarande utnyttjas cirka 92 procent av fängelsekapaciteten. Brist på finansiella medel och utbildad personal samt fångarnas hälsotillstånd utgör problem under år 2007.

Det finns för närvarande sju fängelser i Estland varav två har öppna avdelningar. Av de slutna anstalterna är en reserverad för kvinnor och en annan för manliga ungdomar. Det största fängelset finns i Rummu med ungefär 1 500 interner. Ett nytt modernt fängelse finns i Tartu och färdigställandet av ytterligare ett i Jõhvi under 2008 förväntas definitivt lösa platsbristproblematiken. I december 2007 var antalet intagna 3 468, varav 2 551 dömda, övriga intagna satt häktade i samband med förundersökningar (straffceller används inte vid häktena).

Av de dömda var 1 200 statslösa och 226 icke-estniska medborgare, 73 var under 18 år och 155 var kvinnor. Kvinnliga interner får ha sina barn i fängelset till dess barnet fyllt fyra år.

Interner är enligt lag skyldiga att utföra arbete vid anstalterna, i form av hushållsarbete, olika produktionsaktiviteter eller genom att studera. Många har varken tidigare arbetslivserfarenhet eller yrkesutbildning. Målet är att hälften av internerna ska vara sysselsatta som en förberedande åtgärd för att hitta arbete efter frisläppandet. På fängelset i Tartu erbjuds i dag utbildning till alla som inte genomgått grundskolan. De som behöver särskild hjälp på grund av inlärningssvårigheter kan emellertid inte erbjudas detta. Undervisning kan ske på estniska eller ryska. Språkstudier, bland annat inför medborgarskapsprov, prioriteras. Rehabiliteringsprogram, som erbjuder juridisk hjälp, psykologstöd och finansiellt stöd, finns på samtliga anstalter. Särskilda kurser i social träning ges också, liksom kurser med inriktning på exempelvis hiv/aids, tobaksavvänjning och arbetssökande. Satsningar görs också på att utbilda fängelsepersonal, både vid externa yrkesskolor och internt på anstalterna.

Under 2007 har 14 personer avlidit i Estlands fängelser, de flesta på grund av hög ålder, sjukdom och så vidare. I ett fall har förundersökning inletts för att klargöra om det eventuellt kan ha rört sig om mord eller dråp.

Justitieministeriet genomför regelbundna inspektioner av fängelseförhållandena. Den estniska regeringen tillåter observatörer att besöka landets fängelser i syfte att avgöra huruvida de mänskliga rättigheterna respekteras.

Den senaste rapporten från Europarådets kommitté för förhindrande av tortyr (CAT) kom i november 2007. I rapporten beskrivs moderniseringen av flera fängelsebyggnader runt om i Estland som mycket positiv, främst för internernas allmänna tillvaro. Även den fortsatta ratificeringen av FN-protokoll ses som positiv. Kommittén anser att det finns brister i informationen om vad de interna straffen för brott i fängelset egentligen innebär, samt att det förekommer brister i utbildningen av fängelsepersonalen. Kommittén anser även

att det finns anledning till oro vad gäller det ökade våldet på fängelserna, både mellan interner och mellan interner och personal.

Det finns inga uppgifter som tyder på att utländska fångar behandlas annorlunda än andra fängslade.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet är avskaffat. Tilläggsprotokoll nr 13 till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna angående avskaffande av dödsstraff under alla omständigheter trädde för Estlands del i kraft 2004.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Konstitutionen förbjuder godtyckliga arresteringar och landsförvisning av egna medborgare. Det finns inga uppgifter om att politiska fångar eller frihetsberövanden på politiska grunder förekommer i Estland.

I lagstiftningen finns procedurer för frihetsberövanden, häktningstider och rättshjälp reglerade. En person kan vara frihetsberövad i 48 timmar utan att formellt vara åtalad, därefter krävs domstolsbeslut. En person kan hållas häktad upp till sex månader genom domstolsbeslut men i speciellt svåra fall kan undantag göras på upp till ett år. Det har inte rapporterats om några godtyckliga frihetsberövanden. Om en åtalad inte har råd med rättshjälp träder staten in.

Europadomstolen för mänskliga rättigheter dömde i fallet Harkmann mot Estland i juli 2006 Estland för brott mot artikel 5 punkt 3 i Europakonventionen, som stadgar att en person som frihetsberövas skall ställas inför domare utan dröjsmål. Domstolen ålade Estland att betala skadestånd till Harkmann. Harkmann hade frihetsberövats under 15 dagar innan han släpptes fri igen. Denna tid var oacceptabelt lång, ansåg Europadomstolen.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Lokala, regionala och nationella domstolar är självständiga i förhållande till den exekutiva makten. Militärdomstolar eller andra extraordinära domstolar förekommer inte. Domare måste vara medborgare och utses på livstid (i praktiken längst fem år efter pensionsålder). Av totalt 241 domare i Estland är 152 kvinnor. På den högsta nivån är tre av 19 domare kvinnor.

Handläggningen av brottsmål har under senare år blivit snabbare och effektivare. Tiden fram till domstolsbeslut skiljer sig mycket åt mellan olika län.

I Saare och Võrus tingsrätter tar det en månad till domstolsbeslut, medan det i Narva tar åtta månader. I genomsnitt tar det fem månader innan ett civilrättsligt beslut fattas. Det främsta undantaget är Narva i nordöstra Estland där det tar upp till 12 månader. Alla domstolsbeslut sparas i ett elektroniskt register och finns att tillgå på Internet utom i de fall där privatliv eller affärshemligheter bör skyddas.

Straffbarhetsåldern är 15 år. Justitiekanslerposten tillsätts av parlamentet på förslag av presidenten. Utöver uppgiften att övervaka lagarnas överensstämmelse med konstitutionen är justitiekanslern även ombudsman för klagomål, däribland alla typer av misstänkta kränkningar av de mänskliga rättigheterna, från allmänheten. De vanligaste ärendena gäller landreformen, fångars rättigheter, polisens agerande samt en del sociala frågor. Utöver huvudkontoret i Tallinn finns två lokalkontor.

7. Straffrihet

Brott beivras och bestraffas. Det finns inga uppgifter om att straffrihet förekommer. De estniska domstolarna saknar lagstöd för att döma i mål gällande internationella brott begångna i utlandet (s.k. universell jurisdiktion).

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Allmän åsikts-, yttrande- och tryckfrihet säkerställs i konstitutionen och respekteras. Konstitutionen förbjuder censur. För telefonavlyssning krävs att polisen har domstolsbeslut och olagligt erhållen information är oanvändbar i rätten. Estland har de senaste åren stadigt klättrat i den ”ranking” över pressfriheten i världen länder som organisationen ”Reportrar utan gränser” publicerar varje år. 2007 låg Estland på plats tre (av 169) i denna ”ranking”. Inga fall av förföljelser av journalister har rapporterats och tillgången till utländska media är god.

Det finns ett trettiotal radiostationer, varav sex statliga, och tre TV-kanaler, varav public service-kanalen ETV har en daglig nyhetssändning på ryska. Ett stort utbud TV-kanaler, bland annat flera ryska, sänds via kabelnätet.

Även religions-, mötes- och föreningsfriheten är garanterad av författningen och efterlevs. En del högre statstjänstemän, till exempel domare, är förhindrade att vara medlemmar i politiska partier med hänvisning till korruptionsrisk. Övriga i landet bosatta personer har dock rätt att bilda intressegrupper av olika slag. Regeringen har rätt att förhindra politiska demonstrationer som stör den allmänna ordningen, men några sådana fall har inte förekommit.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Estlands politiska institutioner uppfyller de krav man kan ställa på en väl fungerande demokrati. Politisk pluralism med flerpartisystem råder. Oppositionen har reella möjligheter att agera och påverka opinionen. Estniskt medborgarskap krävs för att bilda och vara medlem i politiska partier, något som FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering (CERD) kritiserade i sina kommentarer till Estlands landrapport i augusti 2006.

Parlamentet (Riigikogu) utses genom allmänna val vart fjärde år. Presidenten föreslår premiärministerkandidat som måste godkännas av parlamentet. De allmänna valen regleras i en särskild vallag. Endast medborgare har rösträtt i allmänna val till parlamentet. Rösträttsåldern är 18 år. Kandidater till parlamentet måste på valdagen vara 21 år fyllda. Icke-medborgare som har uppehållstillstånd i Estland har rösträtt i lokalvalen, som hålls vart tredje år, men är inte valbara.

I det senaste parlamentsvalet 2007 var valdeltagandet 61 procent. Av kandidaterna till landets parlament var 27 procent kvinnor, jämfört med 21 procent i valet 2003. Statistik förs inte över valdeltagande med avseende på kön. Av parlamentets 101 ledamöter är för närvarande 21 kvinnor. I regeringen är 3 av totalt 14 ministrar kvinnor.

I parlamentet har tidigare funnits partier som specifikt representerar den ryskspråkiga befolkningen. I det senaste valet fick dock inget av dessa partier några mandat.

I Europaparlamentet sitter sex estniska parlamentsledamöter och av dessa är två kvinnor. Vid valet till Europaparlamentet 2004 röstade 26,7 procent av befolkningen.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Estland har ratificerat sju av Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter:

- Förbud mot tvångsarbete (konventionerna nr 29 och 105)
- Förbud mot barnarbete (konvention nr 182)
- Icke-diskriminering i arbetslivet (konventionerna nr 100 och 111)

– Föreningsfrihet och förhandlingsrätt (konventionerna nr 87 och 98)

Estland har även deklarerat sin avsikt att i mars 2008 ratificera den åttonde av ILO:s grundläggande konventioner, nr 138 om förbud mot barnarbete. Konventionen togs dock i bruk redan i mars 2007.

Estniska arbetslagen förbjuder diskriminering i arbetslivet på grund av kön, ras, ålder, nationalitet, språkkunskaper, funktionshinder, sexuell läggning, familjeförhållanden, sociala förhållanden, medlemskap i fackförening, politiskt åsikt, religion eller liknande.

Den genomsnittliga bruttolönen under 2007 är ca 11 500 EEK (ca 7 000 SEK) per månad, vilket är en ökning med ca 2 000 EEK (ca 1 200 SEK) sedan föregående år. Minimilönen på 3 600 EEK (ca 2 100 SEK) är en av de lägsta i Europa. Timlönen ligger på 21,50 EEK (ca 13 SEK). Den normala arbetsveckan är 40 timmar.

Arbetslösheten har minskat dramatiskt de senaste åren. Under 2007 har arbetslösheten minskat från 5,9 procent till runt 4 procent. För närvarande ligger arbetslöshetsersättningen på 1000 EEK (ca 600 SEK) i månaden om man inte är medlem i arbetslöshetskassan. Regeringen har definierat särskilda EU-stödområden i nordöstra och sydöstra Estland samt ute på de stora öarna i väst vilket görs för att avhjälpa den högre arbetslösheten där, till exempel genom satsningar på yrkesutbildning.

Fackföreningar existerar, skyddas av lag och kan verka utan större inskränkningar. Den estniska fackliga centralorganisationen (EAKL) rapporterar dock att diskriminering i antifackligt syfte förekommer i den privata sektorn.

Tvångsarbete är förbjudet.

Enligt lag skall vissa allmännyttiga yrkesgrupper, i synnerhet offentligt anställda, ha en viss miniminivå av kunskaper i estniska. Inom den lokala förvaltningen är det tillåtet att använda ryska som arbetsspråk ifall mer än 50 procent av lokalbefolkningen är ryskspråkig.

Minimiåldern för anställningar är 18 år, men barn mellan 13 och 15 år tillåts i vissa fall att lönearbeta om förälders tillstånd givits och en särskild handledare utsetts på arbetsplatsen. För barn från 15 till och med 17 år krävs endast en förälders tillåtelse. 2005 hade 6,4 procent av befolkningen mellan 15 och 19 år anställning.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Alla delar av Estlands befolkning har tillgång till samma sjukvård. Den förväntade livslängden är 67 år för män och 78 år för kvinnor. Under 2005 var spädbarnsdödligheten enligt Världshälsoorganisationen (WHO) 5,4 per 1 000 födda barn. Det finns en tioårsplan för att öka folkhälsan och i synnerhet den förväntade livslängden hos alla medborgare. Ett handlingsprogram för att förebygga alkohol- och drogberoende pågår fram till 2007. Socialministeriet, som administrerar den nationella sjukvården, tilldelas drygt 32 procent större budget för 2008 jämfört med för 2007.

Inför 2008 har socialministeriet arbetat fram nya riktlinjer för att förebygga alkoholrelaterade problem i samhället. Ett viktigt element i kampen mot alkoholmissbruket i Estland blir den höjning av alkoholskatten (från och med 1/1 2008) som genomförs i enlighet med landets EU-anslutningsfördrag. Övriga åtgärder som socialministeriet arbetar med är förbud mot alkoholreklam, alkoholförsäljning endast mellan specifika klockslag samt att det ska införas åldersbegränsning som styrs av vilken alkoholprocent som drycken innehåller.

Spridningen av hiv är fortsatt ett av de största hälsoproblemen i Estland. 2002 klassades spridningen som epidemisk och Estland har ännu inte kommit till rätta med problemet även om antalet nysmittade inte ökar i lika snabbt växande takt som i början av 2000-talet. Det officiella antalet smittade var under 2006 5 731 varav 668 upptäcktes under året. Under 2007 har det totala antalet smittade växt till 6 323 personer. Den faktiska siffran uppskattas dock av hälsoskyddsinstitutet kunna vara dubbelt så stor, vilket per capita räknat skulle göra Estland till ett av de värst hiv-drabbade länderna utanför Afrika. Omfattningen av antalet hiv-smittade är procentuellt högst i Europa.

För att få bukt med problemet har årliga kampanjer införts för att öka medvetenheten hos folket. 2007 låg fokus på att testa sig för hiv. Dessa tester är gratis och sker anonymt. Estland har även utvecklat en nationell hiv/aids-strategi för åren 2006-2015. Målet är att antalet nysmittade per 100 000 invånare ska minska från nuvarande 55 till 20. Frivilligorganisationer gör sedan länge en stor del av arbetet i fält, såsom att dela ut rena sprutor. Under senare år har även privata företag börjat att finansiellt stödja satsningar för att minska spridningen av hiv/aids.

Åldersmässigt är ca 60 procent av de hiv-smittade under 25 år och den största riskgruppen utgörs av män mellan 20 och 24 år. Däremot är andelen nysmittade mellan 15 och 19 år högre bland kvinnor än män. Antalet hiv-

positiva nyfödda var under 2007 två stycken. Alla gravida kvinnor rekommenderas att hiv-testa sig och majoriteten av dem gör det. Injicerande drogmissbrukare och deras sexpartners är kraftigt överrepresenterade i statistiken varför särskilda resurser avsatts för att minska spridningen bland dessa. Spridningen av hiv och tuberkulos utgör ett problem även på estniska fängelser. I december 2007 fanns det 495 hiv-positiva fångar i de estniska fängelserna. Alla interner erbjuds hiv-test en gång om året samt vid fängslande och frigivning.

Antalet nyupptäckta fall av tuberkulos fortsätter att minska. Däremot ökar antalet tuberkulosmittade bland hiv-positiva. Under 2006 minskade antalet tuberkulosmittade i estniska fängelser med 20 procent i jämförelse med samma period 2005. Det finns en nationell långsiktig strategi för att förebygga drogberoende som bland annat adresserar fängelserelaterad drogproblematik. För tillfället finns dock endast en drogfri fängelseavdelning, och den finns på ungdomsanstalten.

12. Rätten till utbildning

2005 hade 78 procent av invånarna mellan 15 och 74 år en avslutad grundutbildning och 21 procent hade någon form av högre utbildning. Den grundläggande utbildningen är obligatorisk och kostnadsfri i nio år. Det förekommer ingen diskriminering mellan pojkars och flickors rätt till utbildning eller mellan befolkningsgrupper. Även barn till utländska föräldrar omfattas av lagstiftningen. Könsfördelningen bland samtliga i gruppen högutbildade är ungefär 60 procent kvinnor och 40 procent män. Undervisningen bedrivs på estniska eller ryska.

I september 2007 trädde en ny skollag i kraft med målsättningen att 60 procent av undervisningen i alla gymnasieskolor år 2011 ska ske på estniska. Denna skollag tas i bruk gradvis genom att inleda med en estnisk undervisningstimme i veckan för att sedan årligen öka antalet timmar till dess att målet uppnås. I ett första skede fokuserar reformen på ämnen som anses underlätta elevernas deltagande i samhället (samhällskunskap, historia, estnisk litteratur med mera). Det finns i dag 63 ryskspråkiga gymnasieskolor i Estland varav 58 är statliga.

Utbildnings- och forskningsministeriet, som administrerar det estniska nationella utbildningsväsendet, tilldelades drygt 27 procent större budget för 2008 jämfört med för 2007.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Inkomstskillnaderna i Estland är större än i de flesta andra EU-länder. Estland låg på 44 plats av 177 länder enligt FN:s fattigdomsindex, Human Develop-

ment Index, 2007/2008, detta kan jämföras med plats 40 av 177 föregående år. Den rikaste femtedelen av befolkningen tjänar nästan sex gånger så mycket som den fattigaste (motsvarande siffra för EU är 4,6). De största disponibla medelinkomstskillnaderna återfinns mellan stad och landsbygd, och i synnerhet mellan Tallinn och övriga landet.

Omkring 18 procent av befolkningen befann sig under fattigdomsgränsen 2006 och ca en fjärdedel av alla barn under 16 år lever i en familj vars inkomst ligger under fattigdomsgränsen. Generellt sett har den äldre befolkningen det sämre ekonomiskt ställt än den yngre. Genomsnittlig ålderspension 2007 är 2 962 EEK (cirka 1 800 svenska kronor). Existensminimum 2007 är 2690 EEK (cirka 1 600 svenska kronor).

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

I Estland har kvinnor och män enligt konstitutionen samma rättigheter och friheter och en lag för att främja jämlikhet och förhindra diskriminering på grund av kön har antagits. Regeringen har ratificerat FN:s konvention mot all form av diskriminering mot kvinnor och i maj 2004 antogs en ny jämställdhetslag. Sedan oktober 2005 finns också en särskild jämställdhetsombudsman.

Kvinnor har lagenlig rätt till lika lön för lika arbete, men tjänar i praktiken i genomsnitt mellan 25 och 30 procent mindre än män för likartade arbeten. Kvinnor är underrepresenterade på högre poster inom såväl den offentliga som den privata sektorn. Ungefär 10-15 procent av styrelsemedlemmarna i de 50 största företagen är kvinnor. Enligt Estniska institutet för ett öppet samhälle finns endast ett svagt opinionsstöd för att öka antalet kvinnor i ledande positioner.

Våld mot kvinnor, som tidigare inte utgjort ett debattämne i Estland, uppmärksammas allt mer och ett antal organisationer arbetar aktivt med frågan. Det finns ingen speciell lagstiftning mot våld i hemmet eller våldtäkt inom äktenskapet, utan inkluderas som kriminell handling i brottsbalken. Regeringen tillsatte 2006 en kommission som skall undersöka våld i hemmet ur kvinnors och barns synvinkel för eventuella ändringar i lagtexten. Efter en lagändring 2006 kan utsatta kvinnor själva ansöka om besöksförbud genom att vända sig till domstol. Ansökan om besöksförbud kan även läggas fram av åklagare i samband med brottmålsförhandling. Till följd av att många kvinnovåldsbrott inte rapporteras till polisen saknas tillförlitlig statistik på området. Under 2007 har ett antal nya kvinnojourer öppnats.

Ingen särskild lag förbjuder prostitution, men strafflagen förbjuder koppleri och tvång till prostitution. Statistiken över antalet prostituerade är bristfällig. Enligt estniska polisen finns det uppskattningsvis 1 000-2 000 prostituerade i landet. Polisen har de senaste åren tillsatt särskilda resurser för att upptäcka och få bort bordellverksamhet i Estland. Antalet bordeller i Estland beräknas vara färre än fem, varav två i Tallinn (lägenhetsbordeller ej inräknade).

Handel med kvinnor är ett problem som uppmärksammas allt mer i Estland. Det finns för närvarande inga aktuella officiella siffror på hur utbredd handeln är, men myndigheterna arbetar med att ta fram statistik. I mars 2004 ratificerade Estland protokollet om människohandel till FN-konventionen om gränsöverskridande organiserad brottslighet, det så kallade Palermo-protokollet. Det finns ingen särskild lagstiftning mot handel med kvinnor, men i förekommande fall finns möjlighet att använda lagstiftningen mot till exempel slaveri eller kidnappning. Bland de nationella och internationella organisationer som genom kampanjer, seminarier och studier arbetar med frågan i Estland märks bland andra Aids Information and Support Center, IOM, Estonian Women's Studies and Resource Centre (ENUT) och Nordiska ministerrådet. Samarbete sker ofta med övriga länder i Östersjöområdet. Estland deltar även i arbetet inom Östersjöstaternas Råd för att stävja människohandel.

I januari 2006 antog Estland en nationell handlingsplan mot människohandel för åren 2006-2009, enligt vilken staten kontinuerligt ska kartlägga problemen med människohandel för att få en bred och pålitlig bild av människohandeln i Estland. Denna handlingsplan välkomnades av FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering (CERD).

15. Barnets rättigheter

Estland har ratificerat FN:s barnkonvention samt ILO:s konvention om barnarbete och Haagkonventionen om de civila aspekterna på bortförande av barn. Den estniska konstitutionen och det juridiska regelverket följer de internationella principerna om barns rättigheter. Lagen om skydd av barn och lagar såsom arbetsrättslagen, skolförordningen, föräldrabalken samt sociallagen överensstämmer alla med principerna i barnkonventionen.

Under senare år har flera åtgärder genomförts för att förbättra möjligheterna för barn till statslösa föräldrar att erhålla estniskt medborgarskap. Barn till statslösa föräldrar kan bli estniska medborgare efter ansökan och utan föregående språkprov, som annars krävs. Av allt att döma tillämpas lagen väl. Ett godkänt avgångsbetyg i samhällskunskap och estniska språket jämställs med medborgarkunskapsprovet.

Estland har undertecknat, men inte ratificerat, det fakultativa protokollet till konventionen om barnens rättigheter angående barns inblandning i väpnade konflikter. Estniska medborgare har allmän värnplikt och alla män som fyllt 18 år måste genomgå mönstring.

Det finns i Estland omkring 20 institutioner (fosterhem, socialmottagningar med mera) som på olika sätt tar hand om utsatta barn, sammanlagt omkring 1680 barn per år. Rysktalande barn är något överrepresenterade och ca 65 procent av de inskrivna ryska barnen har problem med narkotika. Socialdepartementet uppskattar att det i Estland finns 5 000-15 000 barn som lever under svåra hemförhållanden med till exempel utebliven skolgång till följd. Uppgifter om antalet gatubarn i Estland saknas. Det finns 45 barnhem, varav ungefär hälften är statliga. 2007 lever cirka 1600 barn på estniska barnhem.

Av de 73 minderåriga som i december 2007 satt i fängelse var nästan alla pojkar, vilket är det största antalet sedan 1997. Antalet fängslade minderåriga har de senaste tio åren varierat mellan 44 och 73. En person kan ställas inför rätta från 15 års ålder men vid särskilt svåra brott kan minderåriga åtalas redan från 13 år fyllda. I början av 2005 satt en dömd person under 15 år i estniskt fängelse. Minderåriga kan inte dömas till längre fängelsestraff än åtta år och är ålagda att studera under strafftiden.

Det är förbjudet att inneha, producera, distribuera eller förevisa barnpornografi. Arbetet med en nationell handlingsplan mot kommersiell exploatering av barn följs upp i Estland.

Från 2004 till 2006 ökade antalet anmälda brott mot barn kraftigt i Estland. Anledningen anses vara en kombination av ett ökat förtroende för polisen samt ett ökat medvetande hos allmänheten efter att barnets rättigheter och brott mot barn har uppmärksammas i medierna de senaste åren. Preliminär statistik för 2007 visar emellertid att antalet brott mot barn har minskat i jämförelse med tidigare år. Det saknas övergripande statistik om pedofili och sexuellt utnyttjade av barn, och enligt medierna är mörkertalet på detta område stort.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Den estniska konstitutionen garanterar personer som tillhör minoritetsgrupper mänskliga rättigheter inklusive minoritetsrättigheter. Under den första estniska republiken (1918-40) utvecklades en generös politik gentemot de olika historiska minoriteter (tyskar, ryssar, svenskar, finnar, med flera) som då levde i landet. Den omfattande flykten 1944, deportationerna till Sibirien på 1940-talet och sedermera tvångsinflyttningen av hundratusentals rysktalande personer

under den andra sovjetiska ockupationen 1944-1991 kom att radikalt ändra på landets etniska sammansättning. 31 procent av Estlands befolkning kan idag sägas tillhöra en etnisk minoritet.

83 procent av Estlands befolkning på ca 1,35 miljoner är estniska medborgare, omkring sex procent är ryska medborgare, cirka nio procent är statslösa och två procent har annat medborgarskap (ukrainskt, vitryskt, finskt). Andelen personer med estniskt medborgarskap bland de etniska minoriteterna är i dag 39 procent. Naturaliseringstakten låg före EU-medlemskapet på drygt 3 000 per år men har därefter accelererat. Under 2007 (till och med 1 december) hade 3 809 personer naturaliserats, vilket är en minskning med ca 1 500 personer från 2006. Den minskade naturaliseringstakten förklaras delvis av att det från och med januari 2006 blev möjligt för statslösa med uppehållstillstånd i ett EU-land att resa fritt inom EU. Mellan 1992 och 1 december 2007 har totalt 146 808 personer naturaliserats.

För estniskt medborgarskap krävs grundläggande kunskaper om grundlagen, medborgarskapslagen och i estniska språket. Kostnader för språkstudier i estniska ersätts efter genomgången språkprov och likaså finns från och med våren 2006 kostnadsfria kurser för att lära sig grundlagen och medborgarskapslagen.

Att en formell medborgarskapsansökan - låt vara en mycket enkel registrering - krävs för barn födda av i Estland permanent bosatta invånare har kritiserats av bland annat Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter. Den estniska reaktionen har varit att det vore fel att påtvinga nyfödda medborgarskap utan föräldrarnas uttryckliga vilja.

Justitiekanslern har, i sin roll som ombudsman för bland annat minoritetsfrågor, regelbunden mottagning i nordöstra Estland där hälften av Estlands rysktalande befolkning bor, men antalet konkreta klagomål uppges vara mycket litet.

Den största prioriteringen i det statliga programmet för integration 2000-2007 har legat på undervisning i estniska. Prioriterat är också arbetet med att skapa en medvetenhet hos den ryskspråkiga befolkningen om vikten av estniskt medborgarskap. Målet, en naturaliseringstakt på 6 000 per år, uppnåddes 2004 och 2005, men uppnåddes inte 2006 och kommer inte heller, av ovan nämnda skäl, att uppnås 2007. FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering (CERD) har berömt Estland för sitt fortsatta arbete med att integrera de rysktalande invånarna och för det nya statliga integrationsprogrammet 2008-2013.

Rysktalande och ester lever fortfarande i hög utsträckning parallella liv på sin fritid. Diskussionerna om integrationspolitiken tog ny fart i april 2007 efter de oroligheter som uppstod i samband med flytten av ett monument (den så kallade Bronssoldaten) över de sovjetiska soldater som stupade under andra världskriget flyttades.

Som en följd av händelserna under bronsstatykrisen beslöt regeringen att delvis omarbeta det statliga integrationsprogrammet 2008-2013. I och med händelserna i april uppmärksammades att språkkunskaper inte är den enda faktorn för en lyckad integration. Estlandsryssarna själva menar att det är känslan av att vara inkluderad i samhället som är avgörande, dvs. den psykologiska aspekten. Likaså debatteras vad samhället kan göra för att stärka en estlandsrysk identitet.

I en rapport från december 2006 riktar Amnesty kritik mot att de rysktalande invånarna i Estland inte har samma möjligheter att ta del av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna som de estniska invånarna har. Rapporten har samtidigt påvisats innehålla ett antal inaktuella respektive felaktiga uppgifter.

Den europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) har i sin tredje rapport om Estland påtalat romernas situation i Estland. ECRI är bekymrad över att de flesta av romerna i Estland saknar arbete och noterar att deras barn har problem med att få utbildning på grund av svårigheter med estniska språket.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexualitet har hittills inte fått något egentligt utrymme i den politiska debatten. Enligt en opinionsundersökning i juni 2006 anser 61 procent av esterna att det inte förekommer någon diskriminering av homosexuella i Estland. Ytterligare statistiska siffror saknas inom området.

År 2004 anordnades den första gayparaden i Tallinn. Under 2006 års gayparad kastade ett antal skinheads stenar och andra föremål på paradens deltagare. Händelsen föranledde inga rättsliga åtgärder.

2007 års gayparad gick av stapeln med cirka 300 deltagare. Inledningsvis nekades arrangörerna paradtillstånd på grund av att det ansågs att det skulle bli för mycket människor på de trånga gatorna i gamla stan i Tallinn. Efter en del diskussioner, inklusive tidningsartiklar om eventuell diskriminering, fick emellertid arrangörerna klartecken att genomföra paraderna. Inga allvarigare incidenter rapporterades vid paraden 2007, till skillnad från 2006.

18. Flyktingars rättigheter

Estland är ansluten till 1951 års flyktingkonvention samt till 1967 års tilläggsprotokoll genom att en ny flyktinglag antogs av parlamentet. Den estniska flyktinglagen innebär att flera förordningar i socialtjänstlagen förändrats för att ge flyktingar samma sociala rättigheter som estniska medborgare.

I Estland finns en flyktinganläggning belägen i Jaama i östra Estland. Under perioden 1997 till december 2007 mottogs 121 asylansökningar. Av dessa beviljades fem asyl och 10 har fått subsidiärt skydd. Till och med den 1 december 2007 hade en person av de tolv som totalt under året sökt estnisk asyl fått sin ansökan beviljad. Enligt estniska myndigheter tar behandlingen av en asylansökan ca fyra månader. De flesta asylsökande kommer från Irak, Turkiet och Ryssland.

2007 hade sammanlagt 198 566 personer permanent uppehållstillstånd i Estland medan 23 535 hade temporärt uppehållstillstånd. Personer som söker uppehållstillstånd grundat på familjanknytning går utanför den årliga migrationskvoten.

Enligt den estniska migrationsmyndigheten, *Citizen and Migration Board*, har väntetiden för behandling av medborgarskapsansökningar, som tidigare legat på omkring 18 månader, nu minskats och ligger för närvarande på 9–12 månader.

Estland utfärdar främlingspass till de statslösa, vilket ger dem möjlighet att resa utomlands och att ansöka om medborgarskap i landet genom naturalisering. Även nationella identitetskort utfärdas till dessa personer, om de är bosatta i landet.

Estniska myndigheter gör bedömningen att antalet illegala invånare är cirka 5 000-10 000.

19. Funktionshindrades rättigheter

Konstitutionen skyddar funktionshindrade mot diskriminering och såväl staten som enskilda organisationer stödjer denna grupp finansiellt. Estland har inte ratificerat ILO:s konvention nr 159 om yrkesinriktad rehabilitering och arbete för personer med handikapp. Personer med grava syn-, hörsel- eller talfel som ansökt om estniskt medborgarskap kan få sådant genom naturalisering utan att genomgå medborgarskapsprov. Möjligheterna för funktionshindrade att fungera normalt i samhället är fortfarande under utveckling. Arbetslösheten bland funktionshindrade är omfattande; under 15 procent beräknas ha en fast

anställning. Det finns ingen särskild lag om tillgänglighet för funktionshindrade, men insatser görs till exempel för att konstruera allmänna ramper för att underlätta förflyttningen av rullstolar. Buss- och spårvagnsbolagen samt vissa taxiföretag har installerat rullstolsvänliga uppfarter.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Flera organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter verkar i landet. Ett estniskt institut för mänskliga rättigheter är sedan 1992 verksamt i Tallinn. Institutet följer framförallt situationen i landets fängelser och påstådda övergrepp där polis eller militär är inblandad. Institutet har även ett informationscenter i Kohtla-Järve i nordöstra Estland. I Tallinn finns dessutom ett "Legal Information Center" som inriktar sig på att ge juridisk hjälp och sprida information om utlännings- och medborgarskapsfrågor. En estnisk avdelning av Amnesty International är främst verksam i Tartu. Det finns ingen lagstiftning som begränsar frivilligorganisationernas verksamhet och deras projekt finansieras oftast av privata donationer eftersom det ofta saknas statligt stöd.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Sedan Estland blev medlem i EU har stödet och intresset från internationella och svenska organisationer minskat kraftigt, eftersom det ansågs att staten själv skall finansiera sina undersökningar och projekt om mänskliga rättigheter. Unicef, WHO och IOM verkar genom små lokala kontor under estnisk ledning.